

SLOVÍČKO S KRITIKEM

Karel Macourek • Jan Zelenka

Nebude se Jan Trefulka a jemu podobní zlobit, že odpovídáme dva. Vystoupit jsme však musili již proto, že s Pavlem Kohoutem a řadou dalších tvoříme jakousi tvůrčí skupinu (doufáme, že nebude hned vyhlašována za grupírovku), že ve shodných názorech pracujeme, pomáháme si v díle a seznamujeme se vzájemně s tvorbou dříve, než vyjde na světlo boží.

A právě proto cítíme odpovědnost nestát stranou, přecíst snad kritiku a myslet si, že Trefulka je takový nebo makový. Cítíme odpovědnost ozvat se proti takové kritice, proti takové metodě, protože tu nejde jen o Kohouta, tu jde o to, čím žijí mladí lidé, a nejen mladí věkem, čím žijeme v našich souborech, na brigádách a vůbec čím je pro nás dnešní život a co jsme z něho načerpali. Jan Trefulka píše, že Kohout je obětí jistého prostředí... „tak trochu vyhýčkaného, skleníkového, kde mládež dostává největší vymoženosti socialismu jako dar, s minimem vlastního úsilí, s minimem protivenství“. Jan Trefulka zřejmě nezná lidi tohoto prostředí, kteří vyhýčkaní studují, dělají dobře ve svém zaměstnání, třikrát týdně věnují volné večery zkouškám, vandrují po městečkách za jakýchkoli podmínek, mnohdy bez jídla, aby se stihla doprava, s nadšením zpívají a tancují v zimě i v dešti na otevřených scénách, vojákům v útvarcích atd., vracejí se ve dvě v noci domů, aby brzy ráno nastoupili ve své práci. Jeden z pisatelů je vyhýčkan dobrou, kdy se učil pracovat na třech frézách současně, obráběl v automobilce zadní poloosy a dělal při tom agitátora v továrně. Dělníci v závodě nás znají dobře a my známe je. A ve jménu tohoto prostředí se bouříme.

Aby bylo rozuměno, je třeba říci, že nechceme ve všem bránit Kohouta. Nemusíme, protože on ví nejlépe, že k některým jeho uspěchanostem máme své stálé připomínky, že leckterou lacinost kritizujeme. Básník Pavel Kohout potřebuje svědomitou kritiku, potřebuje slova, která mu věrohodně, nepředpojatě a se vším respektem k talentu, dynamičnosti a obrovské pohotovosti, s jakou bystře tvoří, ukáží nehotový verš, zasluhující vypilování nebo vyškrtnutí. Tento úkol nechceme řešit zde, konečně vyšly seriózní kritiky, např. v Literárních novinách č. 36 ze 4. 9. 1954, s jejichž výtkami a pozitivním hodnocením se plně ztotožňujeme.

Jde o něco jiného, základně hrubého. Na jedné straně Jan Trefulka píše, že je Pavel Kohout jediný, který tak bezprostředně a s nadšením

upřímně citěným odpovídá na současné společenské události. Není to předně plná pravda. Je více takových básníků v Čechách i na Slovensku. Jsou, a nejen mladí. Vůbec generační problém v této otázce nehraje roli. Je však stále básníků takového druhu, tj. básníků současných problémů lidově demokratického života, ještě málo. Měli bychom si jich vážit, dobře je pěstovat, a ne je lámat či uřezávat. Snad nebudeme označeni za suchary, že tu vyzdvihujeme básníky společenských problémů, básníky občanské poezie. Stalo se totiž takovým zvykem, že útěk od sucharství se stal útekem z politických pozic, jimiž se musí vyznačovat i lyrik. Milý pohled na přírodu, květina, zurčící potůček, má pravou poezii pro člověka bojujícího za nový život, pro člověka, jehož zrak není zaměřen intelektuálistvím svého já. I lyrika musí být prostoupena srdcem dnešního, bojovného a stranického básníka.

Na jedné straně tedy je Pavel Kohout básníkem upřímně cítícím vše mladé a nové, s verši o smrti K. Gottwalda a J. V. Stalina, z nichž „cítíme upřímnou osobní bolest nad odchodem obou státníků, a právě oním silným prožitkem některé verše vystihují typické pocity příslušníků našeho národa... a patří mezi nejlepší, jaké byly na toto téma napsány“. Na druhé straně dochází kritik k závěru, že Pavel Kohout je kosmopolita.

Takové tvrzení ostře odmítáme. Je možné říci, že neumí dělat rýmy, že ta či ona báseň zasluhuje zlikvidování, že je někde příliš sentimentální, ale říci někomu, že je básníkem bez domova, cizincem v našem lidu, je příliš vážná a do hloubky srdce sahající záležitost, než aby se směla tak lehce střílet. A Trefulka vystřelil, musí teď vydržet palbu, kterou jeho provokační rána vyvolala. Tvrzení, že by Pavel Kohout „dočasně kraloval naší poezii“, zní příliš závistivým tónem, který se vespod vysmívá – ale jen dočasně. S takovým poměrem bychom neměli přistupovat k umělcům. Nadto myslíme, že Kohout nekraluje naší poezii. Stojí s prvními z těch mladých a poctivě pracuje. Pravda, že z této práce vzejdou někdy i verše, které nepřezijí další sbírku; je to nejen možné, ale zatím u básníků pravidlem. Jen se proberme básněmi již hotových mistrů naší poezie a nalezneme celé řady takových, natož u autorů mladých. Ale zase to není důvod dělat z Kohouta krále či nekrále, bezdomovce, člověka bez milého koutku v této vlasti.

Za další hrubé a situace neznalé tvrzení považujeme onu část kritiky, která hledá oblibu Kohoutových veršů ve srovnání s oblibou Karla Vlacha a Kučerovy skupiny. Kritik tu šlápl do dvou pólů. Totiž na jednom stojí Vlach a Kučerovci a na opačném Pavel Kohout. Mládež, která běhá za šlágry Kučerovy skupiny, neběhá za verši Pavla Kohouta. Tento evidentní fakt by si konečně mohl kritik zcela prostě ověřit na večerech

jmenovaných jazzových skupin. Nelze však tvrdit, že Kohouta čtou čtenáři jen proto, že neznají šíří naší poezie, že neznají Sovu, Seiferta, Hrubína atd. To je demagogie na jednom místě příliš najednou. Stejně tak udaný počet výtisků ve srovnání s nákladem sbírky národní umělkyně M. Pujmanové. Každý ví, že dílo M. Pujmanové je široce čteno, že těžiště její tvorby, próza, vychází v několika vydáních po 20 000 výtiscích, že Nezvalovo dílo je tištěno v nákladu 10 000 až 20 000 výtisků atd.

Neseriózní je i vytržení dvou veršů „Jednou rukou verše píšu / v druhé držím revolver“ a ironická otázka, co z toho dělá básník levou rukou. Skutečnost v básni je taková, že tyto verše uvedené v přímé řeči napsal mladý četař na hranici. Ano, tam v té samotě na hranicích milující vojáci také veršují, a ne levou rukou, ale upřímným srdcem a plným citem, a drží přitom pevně revolver, a ne levou rukou, protože na hranici nelze ani na chvíli ochabnout.

Četař pohraničník byl při službě zákeřně zastřelen. Ano, je třeba mluvit o lásce, ale není možné přitom odložit zbraň. Dnes ještě ne. A takovému obrazu není třeba se vysmívat. Slyšel jsem mladé lidi, kteří s obrovským zanícením četli na schůzích a shromážděních tuto báseň a v diskusi téměř přísahali při všech svých milých věcech, při láskách a při své milé, že nezapomenou na nebezpečí, které stále číhá. A v tom je Kohout působivý, že dovede právě ty naše prosté denní lásky spojovat s tím velkým plamenem pravdy našeho národa, s vírou ve vítězství započatého boje.

Neseriózně působí ovšem nejen pohled na Kohouta, ale i velkomyslné zhodnocení některých literátů úsudkem ve dvou slovech – „složitě konstruující Fleischmann, s mnoha problémy bojující M. Kundera, naivní Ostaš, nedospělý Školaudy“. Připadá nám to jak zápisy pana učitele do třídní knihy.

Předem vyhlašuje Jan Trefulka, že se „očividně rozchází s míněním mladých čtenářů Kohoutových veršů, které i vítězně putují estrádami, rozhlasem, soubory...“ Není to přílišné podceňování vkusu takové spousty mládeže? Tím spíše, že (znovu opakujeme) Kohoutovy verše nejsou stravou té vrstvy, jejíž potravou a požitkem je Kučerova skupina, nejsou oblíbené u mládeže, která ještě nebyla dobře podchycena. Pokud máme zkušenosti, Kohoutovy verše jsou oblíbené u mládeže, která žije dneškem na stavbách mládeže, v brigádách, v souborech, ve svazáckých skupinách atd. Má snad Jan Trefulka obavu z chvostismu, že se staví očividně proti této mase? Nebo jde skutečně o něco jiného? Věříme, že tu nešlo o hlavu básníka a hlavně že tu nešlo o útok na poezii, která se nevyhýbá citům vítězství a obrovské síly našeho života, která věří v člověka schopného přebudovat svět, která je naplněna stranickostí.

(1955)